

Міністерство охорони здоров'я України
Полтавський державний медичний університет
Кафедра філософії та суспільних наук

«УЗГОДЖЕНО»

Гарант освітньо-професійної
програми «Терапія та реабілітація»
« 28 » листопада 2024 року

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова вченої ради міжнародного
факультету
Протокол від 29 листопада 2024 р. № 4

СИЛАБУС

**ПРАВОВЕ ТА АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ**

обов'язкова

(редакція з урахуванням оновлення ОП «Терапія та реабілітація», відповідно
вимог Стандарту, згідно Наказу МОН України від 30.10.2024р. №1549)

рівень вищої освіти
галузь знань
спеціальність
спеціалізація
освітня кваліфікація

професійна кваліфікація
форма навчання
курс та семестр вивчення
навчальної дисципліни

другий (магістерський)
22 Охорона здоров'я
227 Терапія та реабілітація
227.02 Ерготерапія
магістр терапії та реабілітації за
спеціалізацією 227.02 Ерготерапія
Ерготерапевт
денна
I курс, 2 семестр

«УХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри
філософії та суспільних наук
Протокол від 27 листопада 2024 № 6

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Прізвище, ім'я, по батькові викладача (викладачів), науковий ступінь, учене звання	Біланов Олег Сергійович, викладач
Профайл викладача (викладачів)	o.bilanov@pdmu.edu.ua
Контактний телефон	+380951858319 - Біланов Олег Сергійович
E-mail:	o.bilanov@pdmu.edu.ua - Біланов Олег Сергійович
Сторінка кафедри на сайті ПДМУ	https://philosophy.pdmu.edu.ua/

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Обсяг навчальної дисципліни

Кількість кредитів / годин – 3/90 , із них:

Лекції (год.) – 10

Семінарські заняття (год.) – 20

Самостійна робота (год). – 60

Вид контролю: ПМК (підсумковий модульний контроль)

Політика навчальної дисципліни

Силабус навчальної дисципліни «Правове та антикорупційне забезпечення професійної діяльності» розроблений кафедрою філософії та суспільних наук відповідно до положень нормативно-правової бази з регулювання освітньої діяльності Університету та законодавства у сфері вищої освіти. Політика дисципліни спрямована на розвиток умінь осмислено сприймати теоретичний матеріал, узагальнювати й систематизувати засвоєну інформацію, якісно усвідомлювати нові знання, вирішувати проблемні завдання, презентувати результати своєї діяльності, критично і креативно мислити, обґрунтовувати власну думку. Ми переконані, що стратегія розвитку сучасних освітніх практик, де органічно поєднуються професійна підготовка з програмами якісної гуманітарної освіти, здатна реально забезпечити інвестиції в людський капітал, який обґрунтовано оцінюється сьогодні як визначальний чинник соціально-економічного прогресу.

Вивчення дисципліни «Правове та антикорупційне забезпечення професійної діяльності» визначається політикою Університету та кафедри щодо організації освітнього процесу. При опануванні дисципліни ми дотримуємося Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному медичному університеті <https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenti> та Правил внутрішнього розпорядку для здобувачів

вищої освіти Полтавського державного медичного університету
<https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenti>.

Кафедрою створене якісне та безпечне освітнє середовище: лекції читаються в аудиторіях, які оснащені мультимедійними проєкторами. Семінарські заняття проходять в навчальних кімнатах кафедри.

Звертаємо увагу! Здобувачам освіти необхідно:

- виконувати графік навчального процесу та вимоги навчального плану;
- в обов'язковому порядку відвідувати всі види навчальних занять, передбачені навчальним планом;
- завчасно приходити на заняття;
- відповідати правилам дрес-коду учасників освітнього процесу;
- дотримуватись правил техніки безпеки;
- вимикати телефон під час занять;
- не залишати заняття без дозволу викладача;
- глибоко та всебічно оволодіти знаннями та вміннями, котрі будуть необхідні майбутньому працівнику високої кваліфікації;
- бути комунікативними та відкритими до знань

Для успішного засвоєння дисципліни необхідно систематично готуватися до практичних занять, виконувати практичні завдання, опрацьовувати теми, що рекомендовані для самостійного вивчення, брати активну участь в обговоренні теми заняття в аудиторії. Ми цінуємо старанність, активність, швидкість та креативність мислення, наполегливість в навчанні.

Викладання освітньої компоненти в умовах військового стану, може здійснюватися за допомогою технологій дистанційного навчання, а саме з використанням платформи Zoom.

Академічна доброчесність є фундаментом сталого розвитку вищої освіти та моральним імперативом для її подальшого вдосконалення. Ми дотримуємося політики академічної доброчесності, визначеної Положенням про академічну доброчесність здобувачів вищої освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету
https://pdmu.edu.ua/storage/ft_foreign_students/docs/5q5W0nG8rkYIrDfmipiyhkfZmkmbVKKRR7Pdjrjvh.pdf і просимо взаємності.

Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів вищої освіти включає:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації (наприклад, окрім випадків дозволених викладачем, підготовки практичних завдань під час заняття);
- списування під час контролю знань заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів);

- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами вищої освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;

- дотримання правил внутрішнього розпорядку кафедри, бути толерантними, доброзичливим и та виваженими у спілкуванні з викладачами та співробітниками кафедри;

- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

Політика дедлайну та відпрацювання здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з Регламентом відпрацювання студентами пропущених занять і незадовільних оцінок, що затверджені у закладі вищої освіти;

- роботи, які здає здобувач вищої освіти з порушенням терміну без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від максимальної, наприклад, практичні навички);

- перескладання ПМК з метою підвищення оцінки не допускається, окрім ситуацій невиконання програми дисципліни або неявки на підсумковий контроль.

Вивчення модуля передбачає самостійну роботу здобувача вищої освіти, яка регламентована Положенням про організацію самостійної роботи здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті.

Оцінювання результатів навчання проходить прозоро і відкрито. Керуємося Положенням про організацію та методику проведення оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті.

Якщо здобувач освіти не згодний з результатами оцінювання, він має право скористатися рекомендаціями Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти.

Зі всіма наведеними документами можна ознайомитися за посиланням: <https://www.pdmu.edu.ua/n-process/department-npr/normativni-dokumenti>.

Кафедрою визнаються результати, отримані шляхом неформальної освіти. Процедуру визначено Положенням про визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти в Полтавському державному медичному університеті: https://www.pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/fKBks6cPo5jzq0brID6eI7LKTEAcqmrjdjrewYFvL.pdf. Кафедра рекомендує здобувачам освіти ознайомитися із онлайн платформами:

Опис навчальної дисципліни

Основна компонента «Правове та антикорупційне забезпечення професійної діяльності» розроблена відповідно до положень нормативно-правової бази з регулювання освітньої діяльності Університету та законодавства у сфері вищої освіти: в межах реалізації указу Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» та Стратегічного плану розвитку Полтавського державного медичного університету на 2022-2027 рр. <https://www.pdmu.edu.ua/strategichniy-plan-rozvitku-pdmu> освітня компонента «Правове та антикорупційне забезпечення професійної діяльності» забезпечує право здобувачів на якісну вищу освіту. У сучасному світі ефективна комунікація та набір ключових компетенцій (таких як критичне мислення, вирішення проблем, командна робота, цифрова грамотність) є основою для успішного навчання та подальшої професійної реалізації. Відповідно до змісту освіти Концепція Цілей сталого розвитку (далі ЦСР) формує потребу у підготовці конкурентоспроможних фахівців системи охорони здоров'я на ринку праці.

Реалізація ЦСР під час вивчення ОК «Правове та антикорупційне забезпечення професійної діяльності» може відбуватися через декілька основних напрямів:

ЦСР 3: Міцне здоров'я та благополуччя: Належне знання прав і обов'язків гарантує доступ до якісних реабілітаційних послуг, що є частиною загальної системи охорони здоров'я. Ерготерапевт, який діє в правовому полі, забезпечує високий стандарт допомоги, сприяючи відновленню функціональності та незалежності пацієнтів. Запобігання корупції в сфері охорони здоров'я та реабілітації є критичним для забезпечення справедливого та рівного доступу до послуг, а не лише для тих, хто має фінансові або інші неправомірні переваги. Це зміцнює довіру до системи охорони здоров'я.

ЦСР 10: Зменшення нерівності: Ерготерапія за своєю суттю спрямована на подолання функціональних обмежень і соціальну інтеграцію людей з інвалідністю або тимчасовою втратою функцій. Правові знання допомагають ерготерапевту ефективно відстоювати права клієнтів на доступність середовища, освіти та праці, зменшуючи нерівність через надання рівних можливостей для участі в житті суспільства. Корупція завжди посилює нерівність, відволікаючи ресурси від потреб найбільш вразливих верств населення. Використання антикорупційних механізмів гарантує, що кошти, виділені на реабілітацію та соціальні послуги, дійдуть до тих, хто їх потребує, що є важливим для досягнення цілі.

ЦСР 16: Мир, справедливість та сильні інститути: Ця компонента прямо формує професіоналізм, доброчесність та підзвітність у діяльності ерготерапевта. Вона виховує повагу до верховенства права, що є основою справедливих, прозорих та ефективних інституцій. Боротьба з корупцією є прямим внеском у формування сильних і прозорих інститутів (закладів охорони здоров'я, реабілітаційних центрів), де права пацієнтів захищені. Знання правових норм захищає як пацієнтів, так і самого фахівця, сприяючи справедливості та правопорядку у сфері реабілітації.

ЦСР 4: Якісна освіта: Включення цієї компоненти до освітньої програми сприяє забезпеченню якісної, інклюзивної та справедливої освіти для майбутніх ерготерапевтів. Вона готує фахівців, які є не лише компетентними, але й етично свідомими, доброчесними та обізнаними в правових питаннях, що є ключовим елементом освіти для сталого розвитку.

Вивчення освітньої компоненти «Правове та антикорупційне забезпечення професійної діяльності» для здобувачів вищої освіти полягає у формуванні професійної доброчесності та правової компетентності. Це критично важливо в контексті сучасної системи охорони здоров'я України, яка вимагає прозорості, підзвітності та дотримання прав людини у сфері реабілітації. Знання антикорупційного законодавства захищає як самих фахівців, так і їхніх клієнтів від неправомірних дій, забезпечуючи справедливий доступ до якісних реабілітаційних послуг. Крім того, здобувачі вищої освіти, як майбутні керівники та лідери, повинні вміти створювати правове та етичне середовище у реабілітаційних закладах, що є запорукою стійкості та довіри до професії ерготерапевта.

Предметом вивчення освітньої компоненти «Правове та антикорупційне забезпечення професійної діяльності» для здобувачів другого (магістерського) рівня є комплекс правових, етичних та антикорупційних норм і принципів, що регулюють професійну діяльність ерготерапевта. Дана освітня компонента досліджує нормативно-правову базу регулювання професійної діяльності ерготерапевта в Україні, включаючи міжнародні та національні стандарти у сфері реабілітації та охорони здоров'я. Вона детально вивчає питання професійної етики та юридичної відповідальності фахівця за якість наданих послуг та дотримання прав клієнтів на конфіденційність та інформовану згоду. Ключовим фокусом є засвоєння антикорупційного законодавства та механізмів запобігання конфлікту інтересів для забезпечення прозорості та доброчесності у реабілітаційній практиці. Освітня компонента готує здобувачів вищої освіти до формування етичного та правового клімату у закладах, що є критичним для зміцнення довіри до професії. У підсумку, вона формує компетентності для захисту прав та інтересів як самих фахівців, так і найбільш вразливих груп населення.

Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити. Дисципліна «Правове та антикорупційне забезпечення професійної діяльності» базується на результатах навчання, досягнутих на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти за спеціальністю «Фізична терапія, ерготерапія» або суміжними спеціальностями. Вона спирається на знання з дисциплін: «Комунікативні стратегії англійської мови», «Етика та комунікація в професійній діяльності», «Менеджмент та лідерство в терапії та реабілітації. Управління цифровими трансформаціями».

Постреквізити. Вивчення дисципліни «Правове та антикорупційне забезпечення професійної діяльності» забезпечує послідовність і взаємозв'язок із дисциплінами магістерської програми: «Тактична медицина», «Ерготерапевтичний менеджмент при травмах, політравмах», «Ортезування та протезування в ерготерапевтичній практиці», «Ерготерапевтичний менеджмент при мультисистемній патології», «Клінічний ерготерапевтичний менеджмент у геронтології та геріатрії», «Клінічний ерготерапевтичний менеджмент у педіатрії».

Мета та завдання навчальної дисципліни:

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів другого (магістерського) рівня системних знань та практичних навичок у сфері правового регулювання та антикорупційних стандартів професійної діяльності. Це передбачає забезпечення доброчесної, етичної та законної реабілітаційної практики. Кінцева мета полягає у підготовці здобувачів вищої освіти, здатних самостійно орієнтуватися у складних правових ситуаціях, запобігати корупційним ризикам та ефективно захищати права клієнтів у системі охорони здоров'я.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

отримання здобувачами освіти знань, зокрема,

- ✓ історії становлення юридичної регламентації діяльності у сфері міжнародно-правового регулювання охорони здоров'я;
- ✓ конституційного регулювання прав людини у сфері охорони здоров'я в Україні;
- ✓ міжнародного і національного законодавства у сфері охорони здоров'я;
- ✓ прав й обов'язків суб'єктів у сфері охорони здоров'я;
- ✓ дефектів надання реабілітаційної допомоги;
- ✓ механізмів контролю якості реабілітаційної допомоги;
- ✓ правового регулювання медичної допомоги в Україні та світі;
- ✓ особливостей правового забезпечення населення лікарськими засобами;
- ✓ розуміння антикорупційного законодавства;
- ✓ ідентифікація корупційних ризиків та запобігання конфлікту інтересів;

- ✓ формування високого рівня професійної доброчесності та культури нульової толерантності до корупції;
- ✓ формування компетентності для створення та підтримки правового й етичного середовища в реабілітаційних закладах, що відповідає вимогам сильних інститутів.

Компетентності та результати навчання згідно з освітньо-професійною програмою, формуванню яких сприяє дисципліна

Компетентності згідно з освітньо-професійною програмою, формуванню яких сприяє дисципліна:

Інтегральна:

Здатність розв'язувати автономно та у міжпрофесійному контексті складні спеціалізовані задачі та проблеми, пов'язані з функціонуванням та обмеженнями життєдіяльності окремих осіб, груп та популяцій, зокрема порушеннями заняттєвої активності, заняттєвої участі та ефективною взаємодією осіб, груп та популяцій з середовищем їх життєдіяльності; провадити практичну, адміністративну, наукову, інноваційну та освітню діяльність у ерготерапії.

Загальні:

ЗК 03. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК 05. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні:

СК 08. Здатність застосовувати поглиблені знання і розуміння норм, процесів і навичок щодо супервізії асистентів ерготерапевта, професійної та міжпрофесійної співпраці на засадах національних регуляторних документів.

СК 10. Здатність вирішувати складні етичні дилеми на основі поглибленого розуміння законодавчих норм та правил професійної діяльності для вирішення заняттєвих проблем окремих осіб, груп, популяцій чи спільнот, пропагувати етичні стандарти та цінності ерготерапії. СК 02. Здатність оцінювати і визначати вплив особистих факторів, функцій і структур організму, факторів середовища на заняттєву активність і участь окремих осіб, груп, популяцій та спільнот.

Програмні результати навчання згідно з освітньо-професійною програмою, формуванню яких сприяє дисципліна:

ПРН 14. Застосовувати поглиблені знання і розуміння норм, процесів і навичок щодо супервізії асистентів ерготерапевта та ерготерапевтів, професійної та міжпрофесійної співпраці на засадах національних регуляторних документів.

ПРН 16. Знати межі професійної компетентності ерготерапевта, сфери практичної діяльності фахівців інших спеціальностей, оцінювати потребу та знати механізми скерування клієнтів/пацієнтів до фахівців інших спеціальностей.

ПРН 17. Визначати, аналізувати та оцінювати вплив контекстуальних чинників, регуляторних документів, соціоекономічних, політичних, географічних та демографічних факторів, динаміки міжособистісної командної взаємодії на процес надання реабілітаційних послуг.

ПРН 19. Застосовувати поглиблене розуміння законодавчих норм та правил професійної діяльності, реабілітаційних маршрутів для вирішення заняттєвих проблем окремих осіб, груп чи популяцій.

ПРН 20. Брати на себе відповідальність за визначення та ефективне вирішення складних етичних дилем, демонструвати доброчесність і відповідальність, сприяти створенню антикорупційного середовища, пропагувати стандарти доброчесності, ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції, відстоювати етичні стандарти та цінності ерготерапії.

ПРН 22. Ефективно і вчасно документувати процес і результати різних форм ерготерапевтичних послуг, включаючи консультативні послуги у різних сферах професійної діяльності ерготерапевта та у спосіб, зрозумілий для клієнтів/пацієнтів, представників сфери охорони здоров'я, освіти, соціальної політики, соціального захисту та інших стейкхолдерів.

Результати навчання для дисципліни:

по завершенню вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти повинні

Знати:

- ✓ основні положення законодавства України та міжнародних актів, що регулюють сферу охорони здоров'я, реабілітації та права осіб з інвалідністю.
- ✓ зміст та принципи професійної етики ерготерапевта, а також види його юридичної відповідальності (цивільна, кримінальна, адміністративна, дисциплінарна).
- ✓ ключові положення антикорупційного законодавства України, поняття конфлікту інтересів та вимоги до доброчесності публічних службовців (у разі, якщо робота пов'язана з державною або комунальною формою власності).
- ✓ механізми забезпечення прав клієнта на інформовану згоду, конфіденційність медичної інформації та доступність реабілітаційних послуг.

вміти:

- ✓ аналізувати та застосовувати норми законодавства для прийняття обґрунтованих рішень у складних професійних ситуаціях.
- ✓ ідентифікувати та належно врегульовувати конфлікт інтересів та інші корупційні ризики у власній професійній діяльності та діяльності закладу охорони здоров'я.
- ✓ надавати клієнту повну та достовірну інформацію про послуги та їх наслідки для отримання інформованої добровільної згоди.

- ✓ забезпечувати захист конфіденційних даних та документувати хід реабілітаційного процесу відповідно до правових вимог.
- ✓ відстоювати права клієнтів на доступ до послуг та сприяти створенню правового й етичного середовища в команді та закладі охорони здоров'я.

Тематичний план лекцій із зазначенням основних питань, що розглядаються на лекції

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Правове та антикорупційне забезпечення професійної діяльності ерготерапевта		
1.	Юридична регламентація діяльності у сфері реабілітації та ерготерапії в Україні. - Історико-правові засади регулювання реабілітаційної допомоги. - Законодавче забезпечення діяльності у сфері охорони здоров'я та реабілітації. - Місце ерготерапії в системі медико-соціальних послуг. - Міжнародні стандарти правового регулювання реабілітації.	2
2.	Права людини у сфері охорони здоров'я та реабілітації. - Поняття та класифікація прав людини у сфері охорони здоров'я. - Право на медичну та реабілітаційну допомогу. - Права осіб з інвалідністю та інших вразливих груп. - Механізми захисту прав пацієнтів.	2
3.	Правовий статус пацієнта в системі реабілітаційної допомоги. - Поняття та елементи правового статусу пацієнта. - Права та обов'язки пацієнта. - Інформована згода як правовий інститут. - Захист персональних даних пацієнта.	2
4.	Правовий статус ерготерапевта як суб'єкта професійної діяльності - Поняття та класифікація суб'єктів медичних правовідносин. - Ерготерапевт як суб'єкт професійних прав та обов'язків. - Професійні стандарти та кваліфікаційні вимоги. - Правові гарантії професійної діяльності ерготерапевта.	2
5.	Організаційно-правові засади протидії корупції. - Поняття, види та форми корупції. - Причини виникнення та наслідки корупційних правопорушень. - Правові засади та структура механізму запобігання і протидії корупції. Принципи запобігання та протидії	2

	корупції. - Сутність та ознаки «корупційного правопорушення» та «правопорушення пов'язаного з корупцією».	
	Разом	10

Тематичний план семінарських занять за модулями і змістовими модулями із зазначенням основних питань, що розглядаються на семінарському занятті

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Правове та антикорупційне забезпечення професійної діяльності ерготерапевта		
1.	Тема 1. Нормативно-правова база професійної діяльності ерготерапевта в Україні: аналіз основних законів і підзаконних актів. 1. Історико-правовий огляд нормативного регулювання охорони здоров'я. 2. Законодавче забезпечення охорони здоров'я в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку. 3. Загальна структура і класифікація прав людини у сфері охорони здоров'я. 4. Права людини й окремих груп населення у галузі охорони здоров'я. 5. Законодавче регулювання медичного канабісу в Україні.	2
2.	Тема 2. Правова природа медичної та реабілітаційної допомоги і медичної послуги. 1. Поняття та види медичної і реабілітаційної допомоги за законодавством України. 2. Поняття та юридична природа медичних і реабілітаційних послуг. 3. Медична допомога і медична послуга: проблеми співвідношення. 4. Платні та безоплатні медичні та реабілітаційні послуги.	2
3.	Тема 3. Правовий статус суб'єктів медичних і реабілітаційних правовідносин. 1. Медичні правовідносини: поняття, види, склад. 2. Класифікація медичних правовідносин. 3. Суб'єкти медичних правовідносин: поняття та особливості. 4. Об'єкти медичних правовідносин. 5. Зміст медичних правовідносин. 6. Підстави виникнення та припинення медичних правовідносин. 7. Правове забезпечення вакцинації населення. 8. Правові та етичні аспекти використання медичного канабісу.	2

4.	Тема 4. Права пацієнтів. Інформована згода на медичне та реабілітаційне втручання. 1. Поняття пацієнта та його права. 2. Права пацієнтів у окремих напрямках медичної та реабілітаційної діяльності. 3. Загальні організаційно-правові питання інформованої згоди. 4. Критерії правомірності інформованої згоди. 5. Форми вираження інформованої згоди.	2
5.	Тема 5. Правові основи організації охорони здоров'я та реабілітації в Україні. 1. Система управління у сфері охорони здоров'я. 2. Види лікувально-профілактичної та реабілітаційної допомоги населенню. 3. Основні напрями удосконалення організації охорони здоров'я. 4. Державний контроль і нагляд у сфері охорони здоров'я.	2
6.	Тема 6. Юридична відповідальність медичних та реабілітаційних працівників за професійні правопорушення. 1. Загальні питання юридичної відповідальності медичних працівників. 2. Кримінальна відповідальність за вчинення професійних злочинів. 3. Цивільно-правова відповідальність закладів охорони здоров'я. 4. Адміністративна і дисциплінарна відповідальність медичних працівників.	2
7.	Тема 7. Одержання медичної допомоги в контексті реалізації права на життя людини. 1. Право на життя і медична діяльність: питання співвідношення. 2. Виникнення права на життя людини. 3. Правове регулювання ключових функцій та послуг екстреної (невідкладної) медичної допомоги. 4. Правові проблеми абортів та евтаназії.	2
8.	Тема 8. Організаційно-правові засади запобігання та протидії корупції у сфері охорони здоров'я. 1. Поняття, види та форми корупції. 2. Причини виникнення та наслідки корупційних правопорушень. 3. Правові засади та структура механізму запобігання і протидії корупції. 4. Поняття та ознаки корупційного правопорушення і правопорушення, пов'язаного з корупцією. 5. Адміністративна відповідальність за правопорушення, пов'язані з корупцією. 6. Кримінальна відповідальність за корупційні	2

	правопорушення. 7. Участь громадськості та державний захист викривачів корупції.	
9.	Тема 9. Антикорупційна політика держави: міжнародні стандарти та національне законодавство. Засади антикорупційної політики в Україні. 1. Міжнародні стандарти у сфері запобігання і протидії корупції. 2. Антикорупційна стратегія як програмний документ та шляхи її реалізації. 3. Антикорупційна програма державного органу як інструмент антикорупційного менеджменту (Антикорупційна програма МОЗ). 4. Інструменти особистого антикорупційного комплаєнсу. 5. Види юридичної відповідальності за корупційні правопорушення.	2
10.	Підсумковий модульний контроль	2
Разом		20

Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
Модуль 1. Етика та комунікація в професійній діяльності.		
1.	Підготовка до семінарських занять	20
2.	Опрацювання питань, що не входять до плану аудиторних занять:	36
1.	Тема 1. Юридична регламентація професійної діяльності ерготерапевта в Україні. Права людини у сфері охорони здоров'я. Класифікаційні групи джерел права, що регламентують діяльність у сфері охорони здоров'я та реабілітації.	2
2.	Тема 2. Правова природа медичної та реабілітаційної допомоги і медичної послуги. Основні напрями реформи системи охорони здоров'я та реабілітації в Україні.	2
3.	Тема 3. Правовий статус суб'єктів медичних і реабілітаційних правовідносин. Поняття та значення правосуб'єктності в медичних і реабілітаційних правовідносинах.	4
4.	Тема 4. Права пацієнтів. Інформована згода на медичне та реабілітаційне втручання. Особливості надання інформованої згоди щодо неповнолітніх та недієздатних пацієнтів.	4
5.	Тема 5. Правові основи організації охорони здоров'я та реабілітації в Україні.	4

	Галузеві стандарти медичної та реабілітаційної допомоги: поняття, види та характеристика. Правове регулювання ключових функцій та послуг екстреної (невідкладної) медичної допомоги.	
6.	Тема 6. Юридична відповідальність медичних і реабілітаційних працівників за професійні правопорушення. Цивільно-правова відповідальність. Майнові та особисті немайнові права інтелектуальної власності у сфері охорони здоров'я.	4
7.	Тема 7. Одержання медичної та реабілітаційної допомоги в контексті реалізації права на життя людини. Правове регулювання трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини. Правове регулювання надання психіатричної допомоги. Правове регулювання надання медичної допомоги вразливим верствам населення.	8
8.	Тема 8. Організаційно-правові засади запобігання та протидії корупції. Конфлікт інтересів: поняття, види, механізми запобігання та врегулювання.	4
9.	Тема 9. Антикорупційна політика держави: міжнародні стандарти та національне законодавство. Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів та інші правові механізми протидії корупції.	4
3.	Підготовка до підсумкового модульного контролю	4
Разом		60

Індивідуальні завдання: підготовка фіксованих виступів, доповідей та виступів на засіданнях круглого столу, конференціях, публікація тез і статей. Рекомендації щодо виконання завдань та критерії оцінювання надаються викладачем під час занять. Враховуючи академічні свободи, теми обираються самостійно, корелюються з тематикою занять і узгоджуються з викладачем.

Нагадуємо: Ваші роботи підлягатимуть перевірці на відсутність плагіату відповідно до Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти та співробітників Полтавського державного медичного університету: https://www.pdmu.edu.ua/storage/n_process_vimo/docs_links/V7NzyqhQzHq53eACy2HYlG1IeuxV42DvO1Eq9tPA.pdf

Перелік теоретичних питань для підготовки здобувачів вищої освіти до підсумкового модульного контролю:

1. Історико-правовий огляд нормативного регулювання охорони здоров'я та реабілітації.
2. Законодавче забезпечення охорони здоров'я та реабілітації в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку.

3. Загальна структура і класифікація прав людини у сфері охорони здоров'я.
4. Права людини й окремих груп населення.
5. Поняття та види реабілітаційних втручань за законодавством України.
6. Поняття та юридична природа медичних послуг.
7. Медична допомога і медична послуга: проблеми співвідношення.
8. Платні та безоплатні медичні та реабілітаційні послуги.
9. Медичні правовідносини: поняття, види, склад.
10. Класифікація медичних правовідносин.
11. Суб'єкти медичних правовідносин: поняття та особливості.
12. Об'єкти медичних правовідносин.
13. Зміст медичних правовідносин.
14. Підстави виникнення та припинення медичних правовідносин.
15. Правове забезпечення вакцинації населення.
16. Законодавче регулювання медичного канабісу в Україні.
17. Правові та етичні аспекти використання медичного канабісу.
18. Поняття пацієнта та його права.
19. Права пацієнтів в окремих напрямках медичної діяльності.
20. Загальні організаційно-правові питання інформованої згоди.
21. Критерії правомірності інформованої згоди.
22. Форми вираження інформованої згоди.
23. Управління у сфері охорони здоров'я.
24. Види лікувально-профілактичної допомоги населенню.
25. Основні напрями удосконалення організації ОЗ.
26. Державний контроль і нагляд у сфері охорони здоров'я.
27. Загальні питання юридичної відповідальності медичних працівників.
28. Кримінальна відповідальність медичних працівників за вчинення професійних злочинів.
29. Цивільно-правова відповідальність лікувально-профілактичних закладів.
30. Адміністративна і дисциплінарна відповідальність медичних працівників.
31. Право на життя і медична діяльність: питання співвідношення.
32. Виникнення права на життя людини.
33. Правове регулювання ключових функцій та послуг екстреної (невідкладної) медичної допомоги.
34. Правові проблеми абортів.
35. Евтаназія.
36. Основні напрямки медичної реформи в Україні.
37. Галузеві стандарти медичної допомоги: поняття, види та характеристика
38. Цивільно-правові відносини. Майнові та особисті немайнові права інтелектуальної власності.
39. Правове регулювання ключових функцій та послуг екстреної (невідкладної) медичної допомоги
40. Правове регулювання сімейної медицини в Україні.
41. Народна медицина (цілителство) за законодавством України.
42. Правове регулювання трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів людини
43. Правове регулювання надання психіатричної допомоги.

44. Правове регулювання надання медичної допомоги уразливим верствам населення.
45. Правове регулювання паліативної допомоги.
46. Організаційно-правове функціонування хоспісів.
47. Правове регулювання репродуктивних технологій.
48. Донорство за законодавством України.
49. Корекція статі.
50. Конфлікт інтересів: запобігання та врегулювання.
51. Антикорупційна експертиза та інші механізми протидії корупції
52. Поняття, види та форми корупції.
53. Причини виникнення та наслідки корупційних правопорушень.
54. Правові засади та структура механізму запобігання і протидії корупції.
55. Принципи запобігання та протидії корупції.
56. Сутність та ознаки «корупційного правопорушення» та «правопорушення пов'язаного з корупцією».
57. Загальна характеристика правопорушень, пов'язаних з корупцією за вчинення яких передбачено адміністративну відповідальність.
58. Загальна характеристика правопорушень, пов'язаних з корупцією за вчинення яких передбачено кримінальну відповідальність.
59. Участь громадськості у запобігання та протидії корупції.
60. Державний захист осіб, які надають допомогу в запобіганні та протидії корупції.
61. Засади антикорупційної політики в Україні.
62. Міжнародні стандарти у сфері запобігання і протидії корупції.
63. Антикорупційна стратегія як основний програмний документ в антикорупційній сфері та шляхи її реалізації.
64. Антикорупційна програма державного органу як інструмент антикорупційного менеджменту державної організації.
65. Антикорупційна програма МОЗ.
66. Інструменти особистого антикорупційного комплаєнсу.
67. Поняття та види юридичної відповідальності за корупційні правопорушення.

Методи навчання

У процесі проведення лекційних та семінарських занять використовуються такі методи активного навчання:

Словесні, наочні: налагодження ефективної комунікації, виклад та пояснення лекційного матеріалу, обговорення як під час лекційних так і семінарських занять;

Індуктивно-дедукційні: обговорення, дискусія, виконання семінарських занять;

Репродуктивні: доповіді, практичні письмові вправи, тестові завдання та ситуативні завдання;

Прагматичні: практичні вправи на закріплення фундаментальних навичок;

Дослідницькі: виконання та презентація результатів досліджень, самостійне вивчення проблеми в науковій літературі;

Проблемні: робота в невеликих групах, ситуативні завдання

Форми та методи оцінювання.

Контроль освітньої компоненти включає наступні види оцінювання: 1) попередній контроль, 2) поточний контроль, 3) контроль самостійної роботи та 4) підсумковий контроль.

Попередній контроль (діагностика вихідного рівня знань здобувачів вищої освіти);

Поточний контроль здійснюється на кожному семінарському занятті відповідно до конкретних цілей з кожної теми. При оцінюванні навчальної діяльності здобувачів вищої освіти необхідно надавати перевагу стандартизованим методам контролю: усне повідомлення на релевантну тематику, тестування, структуровані письмові роботи. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності стандартизовані і включають контроль лексичних, граматичних та комунікативних навичок. Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність здобувачу освіти виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою з урахуванням затверджених критеріїв.

Самостійна робота здобувачів освіти оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті. Засвоєння тем, які виносяться лише на самостійну роботу, контролюється при підсумковому контролі. Самостійна робота може включати: опрацювання матеріалу за визначеними темами програмою освітньої компоненти; ознайомлення з поняттями та дефініціями освітньої компоненти; розв'язання тестових завдань.

Підсумковий контроль (загальна діагностика якості знань та навичок здобувачів вищої освіти у відповідності до гуманітарної компоненти підготовки фахівців магістерського рівня).

Форма підсумкового контролю успішності навчання підсумковий модульний контроль (ПМК). Ця форма підсумкового контролю полягає в оцінці засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу з дисципліни виключно на підставі результатів виконання ним усіх видів навчальних робіт, передбачених робочою навчальною програмою на останньому занятті.

Система поточного та підсумкового контролю

Оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до Положення про організацію та методику проведення оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти в Полтавському державному медичному університеті https://pdmu.edu.ua/storage/department-npr/docs_links/NMQ6RVrpAGYuKpw1JoSJJaApnMMMwbKdxQN9FC2hu.pdf

Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма.
2. Силабус.
3. Матеріали до підсумкового контролю: а) тестові завдання; б) ситуаційні

задачі.

4. Презентації лекційних занять.
5. Електронні аналоги друкованих видань та інтернет ресурсів.

Рекомендована література

Базова:

1. Антикорупційний менеджмент: підручник. Київ, «Центр учбової літератури», 2021. 768 с.
2. Антикорупційне законодавство України : довідник термінів / [уклад. : О.М. Стрільців, С.С. Чернявський, А.Б. Фодчук, І.Д. Пастух та ін.]. Київ :Нац. акад. внутр. справ, 2020. 155 с.
3. Грін О.О. Медичне право в питаннях і відповідях. Загальна частина. Книга 1. Видавництво «ФОП Сабов А.М.». 2023.
4. Харитонов О.І., Булеца С.Б., Стеценко С.Г., Майданник Р.А., Сенюта І.Я., Триньова Я.О., Менджул М.В. Медичне право: підручник. ТОВ «РІК-У». 2021. 720с.
5. Науково-практичний коментар до Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я»: підручник/Борис Логвиненко /Дакор. 2021. 272с.
6. Медичне право: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С. Б. Булеци; д-ра юрид. наук, проф. М. В. Менджул. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Юрінком Інтер, 2024. 672 с.

Допоміжна:

1. Аракелян М. Р. Право охорони здоров'я ЄС. Навчально-методичний посібник. Фенікс, 2020. – 120 с.
2. Гамбург Л. С., Михайлик О. А., Мосаєв Ю. В. Доступна охорона здоров'я в Україні: теоретико-правові питання законодавчої термінології. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. №3. С. 18-22.
3. Грін О.О. Основи медичного права. Альбом схем: навч.посіб. для студентів вищ. навч. закл. // О.О. Грін. – Ужгород: Видавництво ФОП Сабов А.М., 2020. – 377 с.
4. Медичне право. Науково-практичний журнал. ЛОБФ «Медицина і право» №2 (28). 2021. 226с.
5. Медичне право. Науково-практичний журнал. ЛОБФ «Медицина і право» №2 (26). 2020. 241с.
6. Сенюта І. Я. Новельний регламент контролю якості медичної допомоги: чи працює принцип «не нашкодь» при нормопроєктуванні? Медичне право України: сучасні досягнення та перспективи розвитку. Збірник наукових статей міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю з дня створення першої в Україні кафедри медичного права. Упоряд. д.ю.н., проф. І. Я. Сенюта, к.ю.н., доц. Х. Я. Терешко. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2023. С. 138-141.
7. Сенюта І. Я. Правові позиції Європейського суду з прав людини у сфері охорони здоров'я. Харків: Фактор, 2020. 192 с.

8. Тарасенко В. С. Проблемні питання диференціації заробітної плати медичним працівникам. Медичне право України: сучасні досягнення та перспективи розвитку. Збірник наукових статей міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 10-річчю з дня створення першої в Україні кафедри медичного права. Упоряд. д.ю.н., проф. І. Я. Сенюта, к.ю.н., доц. Х. Я. Терешко. Львів: Видавництво ЛОБФ «Медицина і право», 2023. С. 145-146.

Міжнародні нормативно-правові акти:

1. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Європейська соціальна хартія / Рада Європи, від 03.05.1996р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_062.
3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод / Рада Європи, від 04.11.1950 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
4. Джакартська декларація про провідну роль зміцнення здоров'я у XXI столітті / ВООЗ, 21-25 липня 1997 р. URL: <http://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/jakarta/declaration/en/index1.html>
5. Алма-Атинська Декларація. ВООЗ, від 06.09.1978 р. URL: <http://www.euro.who.int/ru/publications/policy-documents/declaration-of-alma-ata,-1978>
6. Конвенція про захист прав і гідності людини щодо застосування біології та медицини: Конвенція про права людини та біомедицину: Рада Європи, Європейський Союз; Конвенція від 04.04.1997 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_334.
7. Гельсінська декларація Всесвітньої медичної асоціації "Етичні принципи медичних досліджень за участю людини у якості об'єкта дослідження": Всесвітня медична асоціація; Декларація від 01.06.1964 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/990_005.
8. Женевська декларація Всесвітньої медичної асоціації, прийнята в 1948р. URL: <https://www.wma.net/wp-content/uploads/2019/02/DoG-Ukrainian.pdf>
9. Міжнародний кодекс медичної етики: 3-я Генеральна Асамблея ВМА; Кодекс від 01.10.1949 р. URL: <https://med.sumdu.edu.ua/images/content/doctors/Deontology/InternKodexEthics.pdf>
10. Положення щодо доступності медичної допомоги: Всесвітня медична асоціація; Положення, Міжнародний документ від 01.09.1988 р. URL: https://zakononline.ua/documents/show/157469_157469
11. Лісабонська декларація стосовно прав пацієнта прийнята 34-тою Всесвітньою медичною асамблеєю, Лісабон, Португалія, вересень / жовтень 1981р. URL: https://med.sumdu.edu.ua/images/content/doctors/Deontology/Lisabon_1983.pdf
12. Декларація про політику в галузі дотримання прав пацієнта в Європі /
13. Європейська хартія прав пацієнтів, листопад 2002 р. URL: https://med.sumdu.edu.ua/images/content/doctors/Deontology/Patients_rights_WHO.pdf

Національне законодавство:

1. Конституція України: Верховна Рада України; Закон від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 01.01.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. Дата оновлення: 20.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Кодекс законів про працю України: Закон УРСР від 10.12.1971 р. № 322-VIII. Дата оновлення: 20.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон УРСР від 07.12.1984 р. № 8073-X. Дата оновлення: 18.07.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>
5. Цивільний кодекс України: Верховна Рада України; Закон від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 05.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
6. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Верховна Рада України; Закон від 19.11.1992 р. № 2801-XII. Дата оновлення: 21.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12>.
7. Про внесення змін до деяких законів України щодо державного регулювання обігу рослин роду коноплі (Cannabis) для використання у навчальних цілях, освітній, науковій та науково-технічній діяльності, виробництва наркотичних засобів, психотропних речовин та лікарських засобів з метою розширення доступу пацієнтів до необхідного лікування: Верховна Рада України; Закон від 21.12.2023 р. № 3528-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3528-20#top>
8. Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори: Верховна Рада України; Закон від 15.02.1995 р. № 60/95-ВР. Дата оновлення: 25.03.2024р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/60/95-%D0%B2%D1%80#Text>
9. Про виконання рішень та застосування практики Європейського Суду з прав людини: Верховна Рада України; Закон від 23.02.2006 р. № 3477-IV. Дата оновлення: 02.12.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
10. Про систему громадського здоров'я: Верховна Рада України; Закон від 06.09.2022 р. № 2573-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2573-20/ed20260101#top>
11. Про доступ до публічної інформації: Верховна Рада України; Закон від 13.01.2011 р. № 2939-VI. Дата оновлення: 13.12.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
12. Про захист персональних даних: Верховна Рада України; Закон від 01.06.2010 р. № 2297-VI // Урядовий кур'єр від 07.07.2010. – № 122.
13. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р. № 2657-XII. Дата оновлення: 21.03.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
14. Про звернення громадян: Закон від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. Дата оновлення: 31.12.2023. URL: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>.
15. Про запобігання корупції: Верховна Рада України; Закон від 14.10.2014 р. №1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/ed20141014#Text>

16. Про засади державної антикорупційної політики на 2021-2025 роки: Верховна Рада України; Закон від 20.06.2022р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#n93>
17. Про затвердження Державної антикорупційної програми на 2023—2025 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 04 березня 2023 року № 220. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennia-derzhavnoi-antykoruptsiinoi-prohramy-na-20232025-t40323>
18. Про Стратегію сталого розвитку "Україна - 2020": Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.
19. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: "Про реформу охорони здоров'я в Україні". URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1338-19>.
20. Концепція розвитку системи громадського здоров'я: схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2016 р. № 1002-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249618799>
21. Про створення та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги в системі Міністерства охорони здоров'я: Наказ МОЗ від 28.09.2012. Дата оновлення: 21.03.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2001-12>.
22. Про порядок контролю якості медичної допомоги: наказ МОЗ від 28.09.2012 р. № 752. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1996-12>.
23. Про організацію клініко-експертної оцінки якості надання медичної допомоги та медичного обслуговування: Наказ МОЗ від 05.02.2016 р. № 69. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0285-16>.
24. Про моніторинг клінічних індикаторів якості медичної допомоги: Наказ МОЗ від 11.09.2013 № 795 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1669-13#Text>

Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт. Верховна Рада України. Головна сторінка розділу «Законодавство України» – <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/index>
2. Офіційний сайт. Урядовий портал – <https://www.kmu.gov.ua/>
3. Офіційне інтернет-представництво. Президент України – <https://www.president.gov.ua/documents/decrees>
4. Офіційний сайт Національної медичної бібліотеки США (NCBI) – www.ncbi.nlm.nih.gov/PubMed
5. Офіційний сайт Всесвітнього медичного журналу – <https://www.wma.net/publications/world-medical-journal/>.
6. Офіційний сайт ВООЗ – <https://www.who.int/>
7. Офіційний сайт. ГО «Фундація медичного права та біоетики України» – <http://medicallaw.org.ua/>
8. Офіційний сайт Центру громадського здоров'я МОЗ України – <https://phc.org.ua/>
9. World Association for Medical Law – <https://wafml.memberlodge.org/>
10. World Medical Association – <https://www.wma.net/>

Розробники:

Олег БІЛАНОВ, викладач закладу вищої освіти;

Євген СТРАШКО, доцент закладу вищої освіти, кандидат медичних наук,
доцент;

Вікторія КАЮН, старший викладач закладу вищої освіти, кандидат історичних
наук.